

*Darba grupas ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas  
pamatnostādņu 2013.-2019.gadam izstrādei sanāksme*

**Protokols Nr.5**

**Vieta:** Rīgā, Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas „SUSTENTO” biroja telpās Antonijas ielā 24-6

**Laiks:** 2011.gada 23.septembrī plkst. 14.00

**Sanāksmi vada:**

**E.Celmiņa** - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja

**Dalībnieki:**

**S.Barks** - Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vecākais referents

**I.Brīnuma** – Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta Konstitucionālo tiesību nodaļas juriskonsulte

**I.Černika-Zariņa** - Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas koordinācijas departamenta Politikas plānošanas nodaļas vecākā referente

**A.Gaile** - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja vietniece

**K.Inkuša** – Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja juriste

**M.Ivanovs** – Labklājības ministrijas Sociālās apdrošināšanas departamenta Pabalstu politikas nodaļas vadošais referents

**A.Jaško** – Aizsardzības ministrijas Personāla attīstības departamenta Sociālo lietu nodaļas vadītājs

**E.Kresse** – Latvijas Pašvaldību savienības Ārējo sakaru koordinatore, padomniece bērnu, jaunatnes un ģimenes lietu jautājumos

**I.Laine** – Latviešu Sieviešu invalīdu asociācijas „Aspazija” valdes priekšsēdētāja

**I.Leimane-Veldmeijere** – Resursu centra cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem „ZELDA” direktore

**I.Neimane** – Latvijas Cilvēku ar īpašām sadarbības organizācijas „SUSTENTO” projektu vadītāja, veselības politikas koordinatore

**S.Pablaka** – Veselības ministrijas Veselības aprūpes organizācijas nodaļas vadītāja

**I.Pikše** - Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu organizācijas nodaļas vadošā referente

**I.Rezevska** – Tiesībsarga biroja juriskonsulte

**I.Šķestere** – „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” valdes priekšsēdētāja

**D.Trušinska** – Labklājības ministrijas Sociālās apdrošināšanas departamenta Pensiju politikas nodaļas vadītāja

**T.Vahļina** – „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” valdes locekle

**D.Vītola** – Biedrības „Atbalsts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (ATBALSTS) valdes priekšsēdētāja

**E.Vorslovs** – Latvijas Nedzirdīgo savienības SD struktūras vadītājs

**Protokolē:**

**E.Heidere** - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente

**Darba kārtība: Identificētie problēmjaudājumi sociālo pakalpojumu pieejamības un sociālā nodrošinājuma jomā.**

Sanāksmi atklāj **E.Celmiņa** un informē klātesošos, ka sanāksmē bez jau iepriekš nosūtītajiem jautājumiem saņemti priekšlikumi un komentāri no Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības un Latvijas Darba devēju konfederācijas, kas ir tika nosūtīti arī visiem darba grupas locekļiem. Sanāksmē tiks pārrunāti arī Latvijas Nedzirdīgo savienības priekšlikumi, kuri tika iesūtīti tikai **A.Gailei**.

## **SOCIĀLO PAKALPOJUMU PIEEJAMĪBA**

### **1. E.Celmiņa nolasa 1.punktu.**

**I.Pikše:** norāda, ka šāds mehānisms ir gan pusceļa mājas, gan grupu mājas. Ideja bija tāda, ka rīcības plānam būtu jāparedz mehānisms kā tiks īstenots ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 19.pants par to, ka cilvēkam ir tiesības uz neatkarīgu dzīvi sabiedrībā. Šobrīd galvenā problēma - ja cilvēks ir deklarēts pansionātā, tad viņam nav kur atgriezties, ir zudušas saiknes ar pašvaldību. Vajadzētu saglabāt pašvaldību atbildību – tā pašvaldība, kas ievieto personu, saglabā saikni ar šo personu arī tad, kad konkrētā persona vairs neatrodas ilgstošās aprūpes institūcijā. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28.panta trešā daļā ir noteikts, ka lēmumu par pakalpojuma sniegšanas pārtraukšanu pieņem attiecīgās institūcijas vadītājs, ja pašvaldība, no kuras budžeta tiek apmaksāts šis pakalpojums vai kuras administratīvajā teritorijā persona dzīvojuši pirms iestāšanās institūcijā, ir rakstveidā apliecinājusi, ka attiecīgajai personai tiks nodrošināta izmitināšana šīs pašvaldības administratīvajā teritorijā. Pamatojoties uz Tiesībsarga iebildumiem, šajā pantā ir paredzēts veikt grozījumus, lai turpmāk šādos gadījumos nevajadzētu pašvaldības apliecinājumu.

**K.Inkuša:** informē, ka Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja rīcībā ir informācija, ka Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komiteja, kā arī psihoneiroloģiskās slimnīcas rekomendēs vai vērsīs valsts uzmanību uz to, kāpēc tik daudz līdzekļu tiek piešķirti šo institūciju renovācijai, nevis deinstucionalizācijai.

**T.Vahļina:** uzsver, ka Labklājības ministrijā līdz šodienai nav izveidota rinda tiem cilvēkiem, kuri gribētu dzīvot grupu dzīvokļos.

**I.Pikše:** papildina, sakot, ka grupu dzīvokļi ir pašvaldību kompetencē un ka Labklājības ministrija to nekoordinē.

**T.Vahļina:** piekrīt iepriekš teiktajam un norāda, ka Labklājības ministrija maksā līdzmaksājumu, bet pašvaldībām ir problēmas piesaistīt klientus grupu dzīvokļiem.

**I.Pikše:** informē, ka tas ir pašvaldību jautājums. Daļa klientu no institūcijām dzīvo pusceļa mājās, daļa - grupu mājās. Ja tā ir pašvaldības institūcija, tad arī pašvaldībai ir jāizvērtē, tieši tāpat kā Labklājības ministrijai jāizvērtē savi klienti. Tas ir dienesta uzdevums.

**T.Vahļina:** norāda, ka problēma ir saistīta ar deinstucionalizācijas mehānismu un attiecībā uz cilvēkiem, kuri dzīvo institūcijās.

**I.Pikše:** informē, ka Labklājības ministrijas padotības institūcijas ir pusceļa mājas.

**T.Vahļina:** atkārtoti norāda uz problēmu, ka nav nekāda mehānisma (vai rinda, vai gaidīšana), lai tieši personām, kuras dzīvoja ilgstošās aprūpes institūcijās, piešķirtu grupu dzīvokli. Viņa uzsver, ka pašreiz pati meklē klientus uz grupu dzīvokļiem.

**I.Pikše:** nepiekrīt iepriekš teiktajam un informē, ka ir speciāla programma, kas attiecas uz deinstucionalizācijas un alternatīvās aprūpes pakalpojumiem, bet nav pārliecināta, vai konkrētais jautājums attiecas uz šīm pamatnostādņēm.

**E.Celmiņa:** precizē, ka šī tēma ir šīs programmas jautājums, nevis pamatnostādņu. Viņa informē, ka programma beidzas 2012.gadā un norāda, ka tā ir jāaktualizē. Tāpat E.Celmiņa norāda, ka 1.punktā minēto problēmu saglabās kā pasākumu, jo tas tiešā veidā skar šo mērķa grupu.

**I.Šķestere:** secina, ka valstij un pašvaldībām nav vienots deinstucionalizācijas mehānisms un ierosina atrast tādu mehānismu, kur persona no valsts institūcijas nonāktu līdz pašvaldībai un tur saņemtu konkrētu pakalpojumu, lai persona varētu dzīvot neatkarīgu dzīvi sabiedrībā. I.Šķestere uzsver, ka vēlas 1.punktu uzturēt aktuālu.

**S.Pablaka:** informē, ka pēc iepazīšanās ar Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas vērtējumu par psihoneiroloģisko slimnīcu, galvenais iebildums bija pret to, ka šis sociālais pakalpojums ir izvietots tieši psihoneiroloģiskajās slimnīcās. Vērtējumā norādīts, ka sociālais pakalpojums ir maksimāli tālu jānovirza no stacionāriem ar mērķi, lai veicinātu šo personu integrāciju sabiedrībā. S.Pablaka atzīst, ka stacionāri ir veci un tie ir jārenovē.

**E.Celmiņa:** informē, ka problēmu un uzdevumu attiecībā uz deinstucionalizāciju paredz atstāt.

**2. E.Celmiņa nolasa 2.punktu.** E.Celmiņa norāda, ka Rīgas Domes piemērs nebūs īsti korekts, ja tas attiecas uz Ministru Kabineta noteikumiem, nevis uz Rīgas Domes piedāvājumu. Nav iespējams šādu pakalpojumu nodrošināt visiem vienlaicīgi. Galvenais iemesls ir finansējuma trūkums. E.Celmiņa informē, ka Ministru kabineta noteikumi, kas paredz segt kredītprocentu par mājokļa pielāgošanu, nosaka dažādu pielāgojumu veikšanu, kas neattiecas tikai uz personām riteņkrēslā. Ja kredīts ir ņemts arī jebkuriem citiem pielāgojumiem, tad persona var pretendēt uz atbalstu.

### **3. E.Celmiņa nolasa 3. un 4.punktu.**

**I.Neimane:** norāda, ka netiek izvērtēts, vai persona vēlas dzīvot tuvāk dzīvesvietai vai citur. Viņa norāda uz problēmu, ka cilvēki tiek pārvesti no viena pansionāta uz otru, kā piemēru minot, ka neredzīgo pansionātā ir iekļauti cilvēki ar psihiskām saslimšanām. Šajā gadījumā šo cilvēku vēlmes netika noskaidrotas.

**I.Pikše:** Pansionātu skaits tiks samazināts.

**I.Neimane:** piekrīt iepriekš teiktajam un informē, ka pansionātos šobrīd ir mazāk cilvēku finansiālu apsvērumu dēļ. Viņa norāda, ka svarīgi ir ievērot cilvēka cieņu, viņa dzīves kvalitāti, viņa vēlmes. Izvērtēt šo personu vēlmes var nevalstiskās organizācijas, kas strādā ar pansionātiem, nekā tikai pansionāta darbinieki.

**E.Celmiņa:** informē, ka ir palikuši pieci reģionālie centri un jautā, vai problēma ar personu pārvietošanu saglabāsies arī turpmāk jeb tā bija situācija, kad šie centri tika reformēti un apvienoti? Viņa interesējas, vai tā ir pastāvīgi eksistējoša problēma?

**I.Neimane:** uzsver, ka jebkurā gadījumā vēlmju ņemšana vērā ir ļoti aktuāla jebkurā brīdī, arī skatot jautājumu par deinstucionalizāciju. Viņa norāda, ka pansionātu skaitam ir jāsamazinās un ka ir jāstrādā pie vadlīnijām.

**E.Celmiņa:** informē, ka jautājums par vadlīnijām tika apskatīts kādā no iepriekšējām sadaļām.

**I.Neimane:** ierosina, ka ir jāizstrādā kārtība, kā tiek izvērtēti šie cilvēki, cilvēku vēlmes maksimāli ņemot vērā.

**E.Celmiņa:** informē, ka šo ideju nevarēs iekļaut tiesību aktos.

**I.Šķestere:** jautā, kāpēc šo ideju nevar legalizēt kā normatīvu tiesību un ierosina ņemt vērā klientu viedokli, jo tās ir šo cilvēku tiesības uz izvēli un norāda, ka tās nav tikai vēlmes.

**E.Celmiņa:** piebilst, ka valsts iespējas vienmēr būs ierobežotas un ka vienmēr obligāti nevarēs ņemt vērā visas idejas un vēlmes.

**I.Neimane:** uzsver, ka tiesību aktos ir jāparedz, ka cilvēka vēlme ir prioritāra. Viņa atkārtoti vērš uzmanību uz to, ka cilvēki pirms pārvešanas paraksta dokumentus un jautā, vai mēs tiešām varam būt pārliecināti, ka cilvēks ir sapratis, kur viņu pārved un kāpēc viņu pārved?

**E.Celmiņa:** piebilst, ka tas ir jāizskaidro.

**I.Leimane-Valdmeijere:** jautā, kas šobrīd regulē, kādos gadījumos cilvēks tiek ielikts vai izņemts no ilgstošās aprūpes institūcijas? Tas ir sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums?

**I.Pikše:** apstiprina un informē, ka personu izvietošana pa reģioniem vai savietošana ir atkarīga no finanšu iespējām un pakalpojuma attīstības attiecībā uz pansionātiem. Viņa norāda, ka finanšu līdzekļi tiek ekonomēti, lai pakalpojuma kvalitāte būtu augstāka, lai cilvēkiem būtu labākas telpas, tiktu nodrošināta vides pieejamība un citas lietas. Plānots slēgt tos pansionātus, kuri nav finansiāli izdevīgi vai kuros nav vērts ieguldīt.

Šādos gadījumos cilvēku vēlmes diemžēl nevarēs ņemt vērā, pat ja cilvēks būs izteicis tādu vēlmi.

**I.Leimane-Valdmeijere:** informē, ka notiek darba grupa pie Civillikuma grozījumiem par rīcībspēju, kurā noteiks, ja cilvēkam būs ierobežotā rīcībspēja, tad būs jāņem vērā cilvēka vēlmes arī par aizgādņiem.

**I.Pikše:** norāda, ka neviens tiesību akts to neaizliedz.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka šīs personas (rīcībnespējīgā) vēlmes var būt neizpildāmas.

**I.Pikše:** norāda, ka ir jābūt principam, ka pēc iespējas ņem vērā šīs personas vēlmes.

**E.Celmiņa:** piebilst, ka vismaz ir jānoskaidro vai jāuzklausā šīs personas vēlmes. Ja cilvēks uzstāda neizpildāmas prasības, ko tādā situācija darīt?

**I.Šķestere:** ierosina personām ļaut izvēlēties dzīvesvietu un norāda, ka nedrīkst būt tikai viens risinājums. Jābūt tādām risinājumiem, lai cilvēkam dotu izvēles iespējas. Tās ir viņa tiesības. Pretējā gadījumā netiks ievērots ANO konvencijas 19.pants, tostarp arī cilvēktiesības.

**E.Celmiņa:** norāda, ka persona varēs izvēlēties tikai no konkrēta piedāvājuma.

**I.Pikše:** ierosina uzrakstīt vadlīnijas.

**E.Celmiņa:** atbalsta.

**I.Leimane-Valdmeijere:** jautā, vai šī ievietošana būs brīvprātīga un informē, ka tiem cilvēkiem, kuriem šobrīd noņemta rīcībspēja, lēmumu pieņem aizgādņi. Tā ir kā brīvības atņemšana. Tas ar Civillikuma grozījumiem arī būs jāmaina.

**I.Pikše:** piebilst, ka iespējams pēc Civillikuma grozījumu spēkā stāšanās, būs jāveic izmaiņas arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā

**4. E.Celmiņa nolasa 5. un 6.punktu.** E.Celmiņa informē, ka 5.punkts ir jāskata kontekstā ar 2.punktu.

**I.Pikše:** norāda, ka iestādēs ir rindas, jo tiek ievērotas cilvēku vēlmes. Ja cilvēks grib nonākt konkrētā pansionātā, viņš netiek ievietos citā.

**I.Neimane:** uzsver, ka galvenais šos cilvēkus piespiedu kārtā nedrīkst pārvietot.

**E.Celmiņa:** apspriež jautājumus par nepietiekamu pakalpojumu dažādību un norāda, ka šie pakalpojumi ir atbilstoši pašvaldības apzinātajai vēlmei, mērķa grupai un lietotājiem. Viņa uzsver, ja būs pieprasījums pēc konkrētā pakalpojuma, tad tas tiks arī izveidots. Vienlaikus viņa jautā, kā būs ar ļoti specifiskiem pakalpojumiem salīdzinoši mazos novados un pašvaldībās? Vai šīs institūcijas var izveidot specifisku pakalpojumu pat tad, ja zina, ka tas ir nepieciešams pieciem cilvēkiem? Specifiskie pakalpojumi netiek veidoti tā iemesla dēļ, ka ir mazs pieprasījums. It īpaši, ja tas nav valsts finansētais pakalpojums, bet pakalpojums, kuru iepērk.

**I.Pikše:** piebilst, ka pakalpojuma dažādība ir jāattīsta.

**E.Celmiņa:** norāda, ka ja tiek atstāts pasākums – attīstīt vai veicināt pakalpojuma dažādību, tad šos pakalpojumus būs jāprecizē.

**I.Šķestere:** uzsver, ka daudzi cilvēki nonāk šajās institūcijās. Tas ir šo pakalpojumu dažādību trūkums, jo ir cilvēki, kas nespēj pielāgoties esošajiem pakalpojumiem.

**S.Pablaka:** atzīst, ka sociālie pakalpojumi trūkst un norāda, ka Veselības ministrija sedz maksājumus par veselības aprūpes pakalpojumiem, kā arī piebilst, ka Veselības ministrijas pārziņā ir dienas stacionāri un ambulatorā aprūpe.

Vairāki pārstāvji jautā, vai nevar iesaistīt Finanšu ministriju, lai nākotnē kompensētu šos sociālos pakalpojumus? Ierosina ES fondu finansējumu nākamajiem plānošanas periodiem novirzīt uz pakalpojumu spektru dažādību.

**E.Celmiņa:** piekrīt iepriekš teiktajam un vienlaicīgi skaidro, ka tas ir līdzīgi kā šobrīd un norāda, ka pārsvarā šie līdzekļi tiek izlietoti esošo vajadzību segšanai, uzturēšanai, nevis jaunu inovatīvu lietu attīstībai.

**I.Pikše:** skaidro, ka pašvaldības sociālā dienesta kompetencē ir izvērtēt, ja cilvēkam nepieciešama aprūpe mājās, grupu māja vai topošā institūcija. Pašvaldībām arī ir jāizvērtē finansiāli izdevīgākais risinājums. Alternatīvie pakalpojumi ir dārgāki pašvaldībām.

**I.Šķestere:** piebilst, ja pašvaldība cilvēku ieliek valsts finansētā aprūpes centrā, tad pašvaldība par to nemaksā, par to maksā valsts.

**E.Celmiņa:** uzdod jautājumu I.Pikšei, vai varam stiprināt to pienākumu izvērtēt vispirms visas pārējās iespējas pirms persona nonāk ilgstošās aprūpes institūcijā?

**I.Pikše:** skaidro, ka jau šobrīd pašvaldībām ir pienākums izvērtēt.

**E.Celmiņa:** norāda, ka to vajadzētu apliecināt ar izvērtējumu.

**I.Pikše:** skaidro problēmu, kas saistīta ar pienākumu un kompetenču sadalījumu starp pašvaldībām un valsts institūcijām un norāda, ka daudzus pienākumus un pakalpojumus vajadzētu nodot pašvaldībām, bet pašreizējā situācijā tas nebūtu iespējams.

**E.Celmiņa:** piebilst, ka mainīt pienākumus un pakalpojumus, ko sniedz pašvaldība ir ļoti sarežģīti.

**I.Šķestere:** norāda, ka šī problēma ir jārisina, jo, ja pašvaldība nevar nodrošināt šo pakalpojumu, tad viņa personu sūta uz valsts institūciju, ja no lielās summas 70% tiek doti pašvaldībām un pašvaldība nodrošina pie sevis, tad pirmkārt ietaupītu valsts un otrkārt, attīstītos pašvaldības.

**E.Celmiņa:** izsaka priekšlikumu precīzi formulēt problēmu un aicina rast risinājumu, kā pašvaldībā novērst motivāciju virzīt klientus uz valsts institūciju.

**Vairāki sanāksmes dalībnieki:** ierosina pārdalīt lielāku iedzīvotāju ienākumu daļu pašvaldībām.

**5. E.Celmiņa nolasa 7.punktu.** E.Celmiņa informē, ka līdzīgi jautājumi ir apspriesti jau iepriekšējās sadaļās.

**6. E.Celmiņa nolasa 8.punktu.** E.Celmiņa informē, ka jau iepriekšējās sanāksmēs ir bijusi līdzīga diskusija par šo personu privātās dzīves neaizskaramības nodrošināšanas nepieciešamību.

**I.Šķestere:** informē, ka ļaunprātīgas izturēšanās un vardarbības jautājumi institūcijās būtu jāaktualizē, jo šajās institūcijās ir visu veidu vardarbība. Būtu jādiskutē par to, par ko šobrīd Latvijā netiek diskutēts, bet Eiropā diskutē, proti, par institucionālo vardarbību, kad cilvēkam tiek spiests izvēlēties viss, ko vien var izvēlēties un ka cilvēkam nav šīs izvēles iespējas.

**E.Celmiņa:** jautā viedokli?

**I.Neimane:** skaidro, ka risinājums būtu izmeklēt gadījumus, kad pacients nav apmierināts ar ārstēšanu. Viņa papildus informē, ka Eiropā ir vēl arī vardarbība no asistentiem.

**E.Celmiņa:** interesējas, vai audits pakalpojumu kvalitāti nevērtē?

**I.Pikše:** skaidro situāciju ar speciālistu trūkumu Labklājības ministrijā pēc Sociālo pakalpojumu pārvaldes likvidācijas. Šobrīd nav pietiekams skaits speciālistu, kas varētu pārņemt šādu bloku un metodiski attīstīt un izvērtēt.

**E.Celmiņa:** jautā, vai nav plānots, ka jaunajā sociālās drošības inspekcijā šo problēmu varēs risināt?

**I.Pikše:** precizē, ka jautājums ir par dažāda līmeņa darbinieku apmācību, jo ir gadījumi, ka iestādes vadītājs nepārzina šādu personu aprūpi.

**E.Celmiņa:** informē, ka izglītības jomas jautājumi ir izskatīti jau iepriekšējās sanāksmēs. Viņa norāda, ka nav mehānisms kā šīs personas aizstāvēt.

**I.Pikše:** norāda, ka mehānisms ir.

**E.Celmiņa:** precizē, ka nav paredzēts mehānisms kā uzraudzīt.

**I.Šķestere:** informē, ka mehānisms jau nav metodoloģija un jautā, vai ir metodoloģija, kā izvērtēt cilvēku dzīves kvalitāti. Norāda, ka dzīves kvalitātes izvērtējums nav.

**I.Pikše:** skaidro, ka tas bija jāizvērtē, pamatojoties uz Ministru kabineta 2003.gada 3.jūnija noteikumiem Nr.291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.

**I.Šķestere:** norāda, ka šī metodoloģija nebija atbilstoša ANO konvencijas uzstādījumiem. Ir vajadzīgs instruments kā izvērtēt un kas to dara?

**E.Celmiņa:** informē, ka no nākamā gada tiks apvienotas vairāku ministriju padotības institūcijas un veidota viena kopīga inspekcija, kas visdrīzāk nosegs šo jautājumu.

**I.Pikše:** jautā, vai metodiskā vadība būs šīs institūcijas kompetencē vai nebūs? Viņi rakstīja šīs metodiskās vadlīnijas.

**E.Celmiņa:** norāda, ka jāpaseko līdz šai lietai.

**I.Šķestere:** interesējas, vai ir iespējams pie metodiskās vadības piesaistīt arī nevalstisko sektoru, lai būtu neatkarīgs skatījums. Viņa norādīja, ka šobrīd nevalstiskais sektors veiksmīgi sadarbojas ar Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju.

**I.Pikše:** informē, ka Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju ietvers jaunizveidotajā inspekcijā. „Latvijas „Kustība par neatkarīgu dzīvi” ir izteikts piedāvājums iesaistīties.

**E.Celmiņa:** noskaidros jautājumu par nevalstiskā sektora līdzdalības iespējām.

**7. E.Celmiņa nolasa 9.punktu.** E.Celmiņa rosina 9.punktu apvienot ar iepriekš pārrunātajiem jautājumiem par personas privātās dzīves neaizskaramību.

**Vairāki sanāksmes dalībnieki:** norāda, ka augstākā līmeņa speciālistiem ir ļoti labs zināšanu līmenis, bet šis zināšanas nenonāk līdz aprūpes personāla zemākajam līmenim. Šis zināšanas ir jānodod, jo šo cilvēku darbs ir saistīts ar klientu apkalpošanu.

**S.Pablaka:** ierosina klientam redzamā vietā izvietot informāciju, kur klients var sūdzēties cilvēktiesību pārkāpšanas gadījumā. Tas ir ļoti būtiski, jo klienti savā informācijā ir ierobežoti, klienti ļoti bieži nezina, kur sūdzēties par vardarbību savā iestādē. Tas ir viegli kontrolējams mehānisms, jo ienākot iestādē ir redzams uz kādu telefonu zvanīt, vai bukletu veidā, vai šī informācija jau ir izvietota pie sienām, kur klients var ieraudzīt tad, kad viņam nepieciešams.

**8. E.Celmiņa nolasa 10.punktu.** E.Celmiņa informē, ka līdzīgs pasākums jau bija iekļauts izglītības sadaļā, kur ģimenes locekļi bija kā viena no mērķa grupām, kam nepieciešamas papildus zināšanas. Tie pārsvarā ir vecāki. Viņa informē, ka Latvijas Pašvaldību savienība lūdz svītrot tos no atbildīgajām institūcijām. E.Celmiņa rosina šo punktu iekļaut izglītības sadaļā un identificēt ģimeni kā mērķa grupu.

**9. E.Celmiņa nolasa 11.punktu.** E.Celmiņa informē, ka lielāks klāsts jau tā ierobežotos apstākļos ir ģimenēm ar bērniem. Tur ir vairāk atbalsta formu un pabalsta apmērs ir lielāks. Jaunu pakalpojumu ieviešana, dažādošana un pieejamība - kā problēmas jau ir identificētas. Viņa informē, ka par nodokļiem nesēn Finanšu ministrija šo vēstuli un jautājumu ir saņēmusi un rosina ietvert pasākumu par nodokļiem, ja tam ir konkrēts risinājums. Jāprecizē pie Finanšu ministrijas, vai šis jau nav kādā izpildes stadijā un ja nē, tad mēs to varam atstāt. Finanšu ministrija akceptēja vēstuli, kurā bija lūgums noteikt atlaides un saņemt atlaidi par īpašumā esošos transportlīdzekļi ne tikai tad, ja persona ir ar invaliditāti, bet tad ja bērns ir ar invaliditāti.. Šis jautājums joprojām paliek aktuāls. E.Celmiņa informē, ka viņas rīcībā neesot informācijas par Finanšu ministrijas nostāju un plānoto rīcību, bet, ka ar līdzīgu pamatojumu varētu rosināt Finanšu ministriju arī šādus atvieglojumu ieviest.

## **SOCIĀLAIS NODROŠINĀJUMS, ATBALSTS**

**10. E.Celmiņa nolasa 12.punktu.**

**S.Barks:** vēlas noskaidrot, kādas higiēnas preces vajadzētu piešķirt patvēruma meklētājiem ar invaliditāti?

**I.Rezevska:** skaidro, ka pieprasījums pēc konkrētām higiēnas precēm ir atkarīgs no individuālām sūdzībām un katra patvēruma meklētāja individuālām vajadzībām.

**E.Celmiņa:** jautā, vai ir kāda direktīva, kas paredz, ka jāņem vērā personas individuālās vajadzības?

**S.Barks:** informē, ka 2003.gada 27.janvāra Eiropas Padomes Direktīva Nr.2003/9/EK ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (turpmāk – Direktīva Nr.2003/9/EK) un Patvēruma likums nosaka, ka jānodrošina primārā aprūpe un veselības pakalpojumi. Direktīvā Nr.2003/9/EK ir paredzēti grozījumi. Šobrīd tā ir saskaņošanas stadijā. Izmaiņas būs vērstas uz cilvēku tirdzniecības upuriem un nepilngadīgajiem, daļēji tā būs arī veselības aprūpe. S.Barks vērš uzmanību uz to, ka problēmas rodas tādā gadījumā, kad ārzemnieks pieprasa patvērumu, bet personas ārējais izskats neliecina par to, ka šī ir persona ar invaliditāti. Šādā gadījumā arī personai ar invaliditāti tiek nodrošināti tādi paši medicīniskie pakalpojumi kā jebkuram patvēruma meklētājam.

**E.Celmiņa:** lūdz Tiesībsargu noskaidrot, vai tā ir visapatveroša un pastāvīga problēma, vai viens konkrēts gadījums, kur būtu jāšūdzas par konkrēto gadījumu nevis par sistēmisku kļūdu?

**I.Rezevska:** skaidro, ka problēma ir tāda, ka 2010.gada 26.janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr.73 „Noteikumi par Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanas telpā izmitināta patvēruma meklētāja uzturēšanas normām, kā arī higiēnas un primārās nepieciešamības preču apjomu” neparedz īpašu attieksmi personām ar invaliditāti.

**E.Celmiņa:** lūdz Tiesībsargu precizēt aktuālos jautājumus attiecībā uz personām ar invaliditāti.

#### **11. E.Celmiņa nolasa 13.punktu.**

**I.Neimane:** uzsver, ka ir jāizdara izmaiņas 2010.gada 30.marta Ministru kabineta noteikumos Nr.299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu”, kuros tiek ņemti vērā ne tikai ienākumi, bet arī izdevumi, kas saistīti ar invaliditāti (brilles, spieķi u.c.) izmaksas, kompensējamo medikamentu līdzmaksājumi, kredītmaksājumi par dzīvesvietas pielāgošanu u.c., jo tie izdevumi, kas saistīti ar palīglīdzekļiem ir atšķirīgi no citiem cilvēkiem un dzīvokļa pielāgojumi atšķiras no pārējo cilvēku vajadzībām.

**I.Pikše:** skaidro, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma grozījumi par trūcīgu personu noteikšanas un palīdzības sistēmu tiks mainīti. Izmaiņas nav paredzētas attiecībā uz izdevumiem un kompensējošiem mehānismiem. Tiks saglabāts tas, ka pašvaldība nosaka trūcīguma līmeni (nosaka vienādi visām personām). Ja ir persona ar invaliditāti, tad vajadzētu būt pretī pašvaldības atbalsta mehānismiem, kurus tieši paredz personai ar invaliditāti. Šo sistēmu nevar mainīt, jo trūcīguma līmenis tiek noteikts vienādi atšķirīgām personām vai personu grupām.

**E.Celmiņa:** informē, ka likums tiks papildināts ar nosacījumu, ka vērtējot ienākumus, netiks ņemts vērā pabalsts par asistenta izmantošanu (NVA).

**12. E.Celmiņa nolasa 14.punktu.** E.Celmiņa skaidro, ka nav paredzēts apmaksāt invaliditātes ekspertus. Joprojām persona uz invaliditātes ekspertīzi dodas uz tuvāko iestādi vai arī invaliditātes ekspertīze tiek organizēta izbraukumu veidā. Izbraukumu veidā ieslodzījumu vietās ir paredzams, ka Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija organizēs vēl mazāk ekspertīzes, jo problēmas bija ar to, ka dažkārt tiek apdraudēta ārstu-ekspertu veselība un drošība. Viņa uzsvēra, ka jāizvērtē, vai varēs finansēt invaliditātes ekspertīzi visiem motivētajiem ieslodzītajiem?

**S.Pablaka:** informē, ka Veselības ministrija izstrādās ar Tieslietu ministrijas ierosinājumu saskaņotus grozījumus 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumos Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšana un finansēšanas kārtība”. Šajos grozījumos ir paredzēts vienādot šos veselības pakalpojuma izdevumus ieslodzītajiem un pārējiem sabiedrības locekļiem. Ieslodzījumu vietas ārsts varēs nosūtīt uz speciālajiem izmeklējumiem (tiek palielināta viņu kompetence). Tieslietu ministrijai būs jāsedz līdzmaksājums un pacienta maksājums. Šiem grozījumiem jāstājas spēkā 2012.gada 1.janvārī.

#### **13. E.Celmiņa nolasa 15.punktu.**

**M.Ivanovs:** piekrīt Tiesībsarga izteikumam, ka ir nepieciešama regulāra un plānveida personām ar invaliditāti garantētā sociālā nodrošinājuma apmēra pārskatīšana. M.Ivanovs skaidro, ka personām ar invaliditāti kopš bērnības kopšanas pabalsts tika paaugstināts 2009.gada 1.janvārī, bet vispārējā gadījumā pabalsts netika paaugstināts kopš 2005.gada. Viņš informē, ka finanšu krīzes ietekmē Labklājības ministrija



pabalsta paaugstināšanu pēdējo reizi ierosināja 2008.gada beigās, lai ar 2009.gada 1.janvāri paaugstinātu pabalstu no 45Ls līdz 60Ls, bet tika saņemts atteikums. Ministru kabinets atbalstīja tikai invaliditātes pabalsta paaugstināšanu, jo neliels paaugstinājums, rada lielus izdevumus speciālā budžetā. 2012.gadā ir plānots rosināt paaugstināt šī pabalsta apmēru. 2012.gadā ir plānots aktualizēt jautājumu attiecībā uz pabalsta apmēru vispārējā gadījumā. Ilgtermiņā risinājumu meklējot, varētu piedāvāt noteikt papildu piemaksu tiem saņēmējiem no pamatauditorijas (sociāli neapdrošinātām personām ar invaliditāti un citiem apgādību zaudējošiem bērniem), lai netraucētu pārējos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus.

**E.Celmiņa:** secina, ka līdzīgu vai mazliet pārformētu pasākumu atstāj un šo problēmu uztur kā aktuālu. Viņa informē, ka argumentācija un vienošanās šajā dokumentā ar visu pamatojumu ir ļoti pamatota un paliek spēkā. Vienīgais, kas pie visiem pabalsta jautājumiem ir jāņem vērā ir tas, ka šī problēma ir duāla – no vienas puses tiek apgalvots, ka pabalsti ir mazi un nepietiekami, no otras puses - ir ļoti liela daļa personu, kas dzīvo ar šādiem pabalstiem, un kuras ir ieinteresētas tos saņemt, jo tas ir galvenais ienākumu avots. Nedrīkst nonākt situācijā, ka palielinot pabalstu, vēl vairāk personas tiek demotivētas meklēt darbu.

**M.Ivanovs:** skaidro, ka šajā gadījumā tā nav liela problēma, jo gandrīz 80% personas, kuras saņem šo pabalstu ir personas ar invaliditāti kopš bērnības.

**E.Celmiņa:** uzsver, ka būtu jādomā par personām ar invaliditāti kopš bērnības, kurām būs mazs apdrošināšanas stāžs, bet pabalsts būs lielāks nekā personām ar iegūto invaliditāti, kuras būs vismaz trīs gadus strādājušas. Šo problēmu nevar atrisināt šodien, bet par to būtu jādomā.

#### **14. E.Celmiņa nolasa 16.punktu.**

**M.Ivanovs:** skaidro, ka 16.punkts attiecas gandrīz uz iepriekšējā jautājumā minēto problēmu, tai skaitā pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai zemā apmērā. Viņš informē, ka pēdējo reizi pabalsta apmērs tika paaugstināts 2006.gada 1.janvārī. Tas neatbilst faktiskajiem izdevumiem. Tas ir gandrīz trīs reizes mazāks nekā vajadzīgs, pamatojoties pēc pašreizējām degvielas cenām un taksometra cenām. 2012.gadā varētu ierosināt pārskatīt šī pabalsta apmēru.

#### **15. E.Celmiņa nolasa 17.punktu.**

**M.Ivanovs:** informē, ka saskaņā ar Valdības rīcības plānu 2008.gadam, Labklājības ministrija izstrādāja un iesniedza izskatīšanai ministru kabinetā noteikumu projektu, kas paredzēja ar 2009.gada 1.janvāri paaugstināt pabalstu personai ar invaliditāti, kuram nepieciešama kopšana, apmēru no 100Ls līdz 150Ls mēnesī, bet Ministru kabinets neatbalstīja pabalsta paaugstināšanu finanšu līdzekļu trūkuma dēļ. Pēc pašreizējiem aprēķiniem, šim pasākumam nepieciešami 6miljoni latu. 2012.gadā ir plānots atkārtoti ierosināt šī pabalsta apmēra paaugstināšanu.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka, pamatojoties uz invaliditātes statistikas datiem, pieprasījums pēc pabalsta personai ar invaliditāti, kurai nepieciešama kopšana, strauji palielinās. Līdz pat divām reizēm palielinās to personu skaits ar 1.invaliditātes grupu, kurām vienlaikus ir piešķirti īpašās kopšanas pabalsti un tieši personām 60+ grupā, kas nozīmē, ka veciem cilvēkiem ir nepieciešama īpaša aprūpe gandrīz vienmēr, kad šīs personas tādu lūdz. Praksē tieši šī 100Ls summa ir tā summa, kas motivē personu doties uz invaliditātes ekspertīzi. Šādi tiek deformēts invaliditātes jēdziens un statuss. E.Celmiņa uzsver, ka vajadzētu veciem cilvēkiem sniegt atbalstu kādā citā formā,

piemēram, piešķirot īpašās aprūpes vai kopšanas pabalstu, bet nesaistīt to ar invaliditātes statusu.

**16. E.Celmiņa nolasa 18.punktu.**

**M.Ivanovs:** informē, ka saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 20.pantu jebkura pabalsta izmaksa tiek pārtraukta, ja persona atrodas pilnā valsts apgādībā. Pēc pašreizējās interpretācijas, faktiski personas atrašanās ieslodzījuma vietā pielīdzināma atrašanās pilnā valsts apgādībā. 2009.gadā tika organizēta sanāksme, kurā piedalījās arī Tiesībsargs, Tieslietu ministrija un Ieslodzījumu vietu pārvalde. Toreiz secināja, ka nav iespējams uzskatīt, ka persona ar invaliditāti atrodas ieslodzījuma vietā, atrodas pilnā valsts apgādībā, jo šai personai netiek nodrošināti nepieciešamie pakalpojumi. Bija plānots veikt grozījumus Valsts sociālo pabalstu likumā un no šī likuma izrietošajos Ministru kabineta noteikumos atrunāt to, ka personām ar invaliditāti, kuras atrodas ieslodzījumu vietās, pabalsta izmaksa netiktu pārtraukta. Paralēli tiek veikti grozījumi Soduzpildes kodeksā, lai noteiktu kārtību kādā izmantojams pabalsts tām personām. Viņš norāda, ka grozījumi abos tiesību aktos Labklājības ministrijai būtu jāvirza vienlaikus. LM plāno grozījumus ierosināt 2012.gadā, papildus prasot arī finansējumu.

**E.Celmiņa:** uzdevums tiks precizēts attiecīgi - risināt jautājumu par pabalsta izmaksu ieslodzījumu vietās.

**17. E.Celmiņa nolasa 19.punktu.** E.Celmiņa jautā par iniciatīvām attiecībā uz sociālās drošības garantiju izveides iespējamību personu ar invaliditāti aprūpētājiem ģimenē.

**D.Trušinska:** skaidro, ja ir audzināti 5 bērni vai bērns ar invaliditāti, tad var ātrāk saņemt vecuma pensiju. Kopšanas laiks tiek ieskaitīts stāžā. Līdz 1991.gadam ieskaita astoņus gadus, ja māte mājās audzinājusi bērnu. No 1991.līdz 1996.gadam ieskaita astoņus gadus. Ja māte tajā laikā ir maksājusi sociālo nodokli, kas bija 1% no iztikas minimuma, tad skaita pusotru gadu atpakaļ. No 1996.gada valsts izdara iemaksas. Tajos gadījumos, kad bērns ar invaliditāti ir kopts līdz 18 gadiem, tiek skaitīts laiks līdz 1991. gadam. Māte vai arī tēvs var aiziet pensijā 5 gadus ātrāk, ja bērnam invaliditāte ir noteikta līdz astoņiem gadiem.

**I.Neimane:** norāda uz to, ka sēdēšanu mājās būtu jākompensē kaut vai tām ir jābūt valsts iemaksām sociālajos maksājumos. Valstij vajadzētu nodrošināt pakalpojumus augstā kvalitātē.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka kā konkrēta iniciatīvā tā vēl šobrīd nav tik gatava, lai to izdarītu, bet kā izpētāmu jautājumu to noteikti atstājam.

**D.Trušinska:** informē, ka ir jābūt veiktām iemaksām budžetā, lai varētu saņemt konkrētus valsts pabalstus.

**I.Neimane:** norāda, ka šai personai ir jābūt sociāli apdrošinātai.

**E.Celmiņa:** norāda, ka vispirms ir jāveic situācijas izvērtējums un jāveic risinājuma meklēšana, jo šobrīd nav konkrēts priekšlikums, ko izdarīt.

**D.Trušinska:** jautā, vai iedzīvotāji ir gatavi maksāt lielākas sociālās iemaksas, lai varētu nodrošinātu pietiekami lielu atbalstu vecākiem, kuri kopj bērnu ar invaliditāti?

**I.Šķestere:** uzsver, ka valsts ietaupa ļoti lielus līdzekļus uz neformāls aprūpes sniedzējiem un cilvēkiem, kas veic ikdienā smago darbu. Normāla situācija ir tāda, ja ģimenei tiek nodrošināts pakalpojums par kuru maksā valsts vai pašvaldība, mamma iet strādāt un maksā normāli visus nodokļus un tālāk tas pakalpojums tiek sniegts. Šobrīd tāpēc, ka netiek nodrošināti pakalpojumi, vecāki ir spiesti sēdēt mājās. Tā nav viņu izvēle.

**E.Celmiņa:** izsaka priekšlikumu sagatavot dokumentu, kurā attēlotu apjomu, finanšu ietekmi un iespējamās risinājumus, kurus pēc tam var apspriest, lemt un virzīt tālāk.

**I.Neimane:** uzdod jautājumu par apgādnieka zaudējuma pensiju.

**D.Trušinska:** skaidro, ka apgādnieka zaudējuma pensiju piešķir bērniem, kas ir jaunāki par 18 gadiem, bērniem neatkarīgi no vecuma, ja kļuvuši par personām ar invaliditāti pirms 18 gadu sasniegšanas, kā arī darba nespējīgiem, kas bijuši miruši apgādībā. Apgādnieka zaudējuma pensija atsevišķi personām ar invaliditāti nav. Nevienai pensijai netiek noņemta, ja persona strādā.

**18. E.Celmiņa nolasa 20.punktu.** E.Celmiņa ierosina, ka nākotnē būtu jārisina jautājums par 100Ls kopšanas pabalsta pārvēršanu par pakalpojumu. Jo, ja ģimene saņem pakalpojumu, tad tā ir ieinteresēta saņemt šo pakalpojumu tajos gadījumos, kad tas ir patiešām nepieciešams, savukārt, ja ir iespēja saņemt pabalstu, tad cilvēki gandrīz vienmēr vairāk ieinteresēti ir saņemt konkrētu finansiālu atbalstu.

**M.Ivanovs:** nepiekrīt šādai idejai, jo šis pabalsts tika ieviests kā valsts sociālais pabalsts.

**E.Celmiņa:** norāda, ka būtu nepieciešams padziļināti šo jautājumu pētīt, jo, lai kaut ko likvidētu ir nepieciešams izstrādāt risinājumu, ko likt vietā.

**I.Neimane:** norāda, ka vajadzētu skatīties uz lietām, kas varētu radikāli mainīt finansēšanas kārtību.

**19. E.Celmiņa nolasa 21.punktu.**

**A.Gaile:** informē, ka jau iepriekšējā sanāksmē bija diskusija par šo jautājumu, kur Rīgas Domes pārstāvis skaidroja, ka šis jautājums kopumā ir par mājokļa nodrošināšanu personām ar invaliditāti ne tikai kredītprocentu dzēšanas gadījumā, vai pie trūcīgā statusa, bet vispār kā neatkarīgas dzīves viens no faktoriem.

**Vairāki sanāksmes dalībnieki:** uzsver, ka galvenā problēma ir tā, ka personas, kuras šobrīd dzīvo institūcijās vai grupu dzīvokļos, nav iekļautas dzīvokļu reģistrā, jo obligāta valsts prasība ir nodrošināt dzīvojamo platību bāreņiem vai trūcīgām personām, savukārt maznodrošinātiem tiek piedāvāti sociālie dzīvokļi. Praksē ir divi projekti, kur pensionāri strādā un viņi netiek nodrošināti ar dzīvokļiem. Problēma ir sociālo garantiju trūkums. Norāda, ka cilvēkam kuram ir garīga rakstura traucējumi vai attīstības traucējumi vajag sociālo drošību. Šobrīd vinnētāji ir tie, kuri nav motivēti strādāt. Šīs personas negrib strādāt, šīs personas grib kļūt par maznodrošinātām, lai saņemtu sociālo dzīvokli.

**I.Pikše:** informē, ka pašvaldību galvenā problēma ir dzīvojamā fonda trūkums.

**E.Celmiņa:** jautā, vai problēma ir dzīvojamā fonda trūkums vai piemērotu dzīvokļu trūkums?

**I.Pikše:** atbild, ka problēma ir dzīvojamā fonda trūkums.

**Vairāki sanāksmes dalībnieki:** norāda, ka jautājums ir par tām personām, kuras ir spējīgas maksāt, bet pašvaldība nevar piešķirt neko, jo nav dzīvojamā fonda.

**T.Vahļina:** piekrīt iepriekš teiktajam un skaidro, ka mēģinās risināt šo problēmu, kā arī informē, ka tiek gaidīta atbilde no Valsts ieņēmumu dienesta un Dzīvokļu un mājokļu departamenta. Šobrīd vienīgais risinājums ir īrēt dzīvokli.

**A.Gaile:** jautā, kāpēc šobrīd šīs personas nevar izvēlēties dzīvokli?

**I.Leimane-Veldmeijere:** uzsver, ka cilvēkam, kuram ir garīga rakstura traucējumi ir ļoti liels risks. Ar šo cilvēku var manipulēt, jo nav aizsargmehānisma. Ja saimnieks izliek šo personu uz ielas, tad personai nav tiesību atgriezties grupu dzīvoklī. Tātad cilvēks kuru izlaida no institūcijas paliek uz ielas, jo nav nekāda aizsargmehānisma.

**E.Celmiņa:** norāda, ka jāformulē uzdevums meklēt risinājumu, jo šobrīd konkrēta risinājuma, ko ieviest nav. Ar Ekonomikas ministrijas atbildību vai arī ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atbildību?

**T.Vahļina:** piebilst, ja bārenis ir maznodrošinātais, tad viņam ir jānodrošina sociālais dzīvoklis. Ja nav maznodrošinātais, tad nav tā dzīvojamā fonda.

#### **20. E.Celmiņa nolasa 22.punktu.**

**D.Trušinska:** skaidro, ja cilvēkam ir bijuši mazi ienākumi ar to ir jāērķinās. Pensiju pārērķina ņemot vērā darba stāžu, bet ne iemaksas, jo invaliditātes pensiju aprērķina ņemot vērā to algu kāda ir bijusi pirms invaliditātes.

**I.Neimane:** skaidro, ka veidojas paradoksāla situācija – cilvēks pirmos trīs gadus ir strādājis ne pārāk augsti apmaksātā amatā un attiecīgi saņem minimālu invaliditātes pensiju visu mūžu, lai cik arī persona pelna, viņai nav iespējams paaugstināt šo pensiju, jo invaliditātes pensiju pēc kāda laika nav iespējams pārērķināt. Viņa norāda, ka cilvēki ar invaliditāti, nevar nopelnīt lielu vecuma pensiju.

**D.Trušinska:** skaidro, ka pārērķināt pensiju nozīmē piešķirt invaliditātes pensiju no jauna. Invaliditātei ir ļoti mazs procents no nodokļiem.

**E.Celmiņa:** informē par situāciju, kāda ir citās valstīs. Ja persona ir spējīga strādāt, tad personai izmaksās 60% no aprērķinātās pensijas, jo persona spēj sevi nodrošināt un pensija kompensē tikai to daļu, kuru šī persona nevar nopelnīt.

**I.Neimane:** norāda, ka šobrīd pensiju sistēma nav sakārtota, kā arī ierosina veikt pensiju pārērķinu, ņemot vērā sociālās iemaksas, kuras persona ir veikusi strādājot.

**D.Trušinska:** informē, ka personas lielo algu ņem vērā, rērķinot vecuma pensiju.

#### **21. E.Celmiņa nolasa 23.punktu.**

##### **E.Celmiņa nolasa 1.apakšpunktu.**

**D.Trušinska:** skaidro, ka ar 2012.gadu ir plānots pārtraukt piemaksu piešķiršanu jaunpiešķirtām pensijām, un pēc šīm demisijām piešķirt piemaksas par darba stāžu līdz 1996.gadam. Invaliditātes pensijām, kas ir piešķirtas līdz 2012.gadam, tām saglabājas piemaksas, bet jaunajām nepiešķir piemaksas.

**E.Celmiņa:** informē, ka jautājums ir jau izlemts.

**E.Celmiņa nolasa 2.apakšpunktu.** E.Celmiņa skaidro, ka darba grupā šo jautājumu jau pārrunāja.

##### **E.Celmiņa nolasa 3.apakšpunktu.**

**D.Trušinska:** skaidro, ka šis gadījums ir tad, kad cilvēks ir pieprasījis priekšlaicīgo vecuma pensiju no 60 gadiem, pēc 60 gadiem viņam nosaka invaliditāti, cilvēks grib tagad invaliditātes pensiju, nevis to ko pieprasījis. Ja cilvēks ir pieprasījis vecuma pensiju, tā ir pensija uz mūžu, no kuras nevar atteikties. Ieteikums ir neiet priekšlaicīgā pensijā, ja cilvēks strādā, jo tad priekšlaicīgo pensiju nemaksā. Šajā gadījumā nav iespējams dabūt citu pensiju, ja ir pieprasīta jau vecuma pensija.

**E.Celmiņa:** iesaka šo jautājumu svītrot, jo argumentācija ir diezgan loģiska.

**E.Celmiņa nolasa 4.apakšpunktu.** E.Celmiņa informē, ka jautājumu par lielāku nodokļu atvieglojumu piešķiršanu darba devējiem, kuri nodarbina personu ar invaliditāti apskatīs darba grupas sanāksmēs pie sadaļas „Nodarbinātība”.

**E.Celmiņa nolasa 5.apakšpunktu.** E.Celmiņa informē, ka pārstāvis, kas varētu precizāk izskaidrot šo problēmu, diemžēl nav ieradies.

**M.Ivanovs:** skaidro, ja cilvēkam ir nelaimes gadījums darbā vai arodslimība, tad personai piešķir atlīdzību par darbspēju zaudējumu. Personai, sasniedzot pensijas vecumu, piešķir vecuma pensiju. Kopš 2010.gada, kad cilvēkam piešķir vecuma pensiju, tad atlīdzību samazina par vecuma pensijas apmēru. Atlīdzība bija 200Ls, bet vecuma pensija 150Ls, tad cilvēks saņem 150Ls vecuma pensiju un 50Ls – atlīdzību. Kopējā summa nemazinās. Agrāk persona saņēma abus divus. Arī turpmāk nevarēs vienlaicīgi saņemt divus pakalpojumus.

**E.Celmiņa nolasa 6.apakšpunktu.** E.Celmiņa norāda, ka šajā darba grupā jautājums par pensiju indeksāciju netiks izskatīts.

**D.Trušinska:** skaidro, ka līdz 2013.gada beigām pensiju indeksācija ir iesaldēta.

**E.Celmiņa nolasa 7.apakšpunktu.** E.Celmiņa skaidro, ka šobrīd ir vajadzīgs 3 gadu darba stāžs, lai dabūtu invaliditātes pensiju. Tā ir apdrošināšanas veida pensija. Ja nosaka vienu gadu, tad tā ir kā sociālā palīdzība.

**I.Neimane:** uzsver, ka ir liela atšķirība starp pensiju un nodrošinājuma pabalstu.

**E.Celmiņa:** norāda, ja pabalsts tāpat būtu pietiekams, tad personas neietu strādāt.

**I.Neimane:** uzsver, ka darba tirgus nav tik atvērts cilvēkiem ar invaliditāti.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka darba stāžs un pensija diez vai motivēs šīs personas iesaistīties darba tirgū.

**E.Celmiņa nolasa 8.apakšpunktu.** E.Celmiņa skaidro, ka asistenta pakalpojums personām ar redzes traucējumiem ir kā īslaicīgs risinājums trūkstošajam sociālajam pakalpojumam. Šobrīd asistenta pakalpojums tiek finansēts līdz 2012.gada 31.decembrim. Nestabilās finansiālās situācijas dēļ, viņa ierosina tālāk šo jautājumu nevirzīt.

**E.Celmiņa nolasa 9.apakšpunktu.** E.Celmiņa norāda, ka sociālā rehabilitācija ir personām darbaspējīgā vecumā un, ka to nav paredzēts mainīt, bet ierosina 10 gadu perspektīvā šo priekšlikumu saglabāt.

Sanāksmē tiek izskatīti **P.Leiškalna** kunga iesniegtie priekšlikumi, kuros tiek norādīts uz šādām problēmām:

1.Esošais obligātais sociālās apdrošināšanas modelis neietver apdrošinātai personai nepieciešamo aizsardzību pret apgādnieka darbspēju zudumu, kā rezultātā šīs personas pēc invaliditātes iestāšanās nevar izpildīt pienākumu uzturēt savus bērnus. Lai to novērstu, nepieciešams ieviest jaunu pensijas veidu – apgādnieka darbspēju zaudējuma pensija.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka ļoti radikāls, inovatīvs priekšlikums. Personām ar invaliditāti, kurām ir bērni, vajadzīgs sociālais atbalsts no valsts pamatbudžeta, bet ne uz apdrošināšanas bāzes balstīts. Jautājums šobrīd netiks plašāk izskatīts, jo nav aktuāls.

2.Gadījumos, kad vecuma pensionāram veselības stāvokļa vai invaliditātes dēļ ir nepieciešama aprūpe institūcijā, tad gadījumā, ja viņam ir lejupejie radnieki, viņš var šo pakalpojumu saņemt tikai tad, ja lejupejie apņemas maksāt starpību starp pakalpojuma maksu institūcijā un pensiju.

**I.Neimane:** uzsver, ka gadījumos, kad bērni nevar samaksāt par vecākiem nepieciešamo aprūpi institūcijā, tad šo institūciju pakalpojumi tiek atteikti. Persona paliek mājās.

**I.Pikše:** skaidro, ka turpmāk varētu vērtēt, vai būtu piešķirami kādi atvieglojumi personai, kura visu mūžu ir maksājusi nodokļus. Tas nozīmētu, ka jau tad šī persona ir samaksājusi par šo pakalpojumu savam vecākam pensionātā.

**E.Celmiņa:** rosina padziļināti izpētīt šo jautājumu.

Sanāksmē tiek izskatīti arī **Latvijas Nedzirdīgo savienības** priekšlikumus:

**E.Celmiņa nolasa 1.punktu:** Plašai sabiedrībai paredzētie sociālie pakalpojumi ne vienmēr ir pieejami personām ar invaliditāti, ne vienmēr nedzirdīgā persona var saņemt sociālā dienesta pakalpojumus, jo sociālie darbinieki komunikācijas problēmu dēļ nevēlas iedziļināties personas problēmās. To pašu komunikācijas problēmu dēļ pašvaldībās nedzirdīgām personām netiek nodrošināti aprūpes mājas pakalpojumi. E.Celmiņa jautā, vai problēmas ir saistītas ar surdotulka pakalpojumu trūkumu vispārējai saskarsmei vai tās ir citas problēmas?

**E.Vorslovs:** skaidro, ka problēmas ir komunikācijā starp nedzirdīgo un dzirdīgo. Priekšlikums – būtu ļoti labi, ka nedzirdīgais nedzirdīgo aprūpētu.

**E.Celmiņa:** jautā par sociālo darbinieku komunikācijas problēmām, vai tā nav daļēji pakalpojuma kvalitāte vai dienesta darba kvalitāte?

**E.Vorslovs:** norāda uz sociālo darbinieku komunikācijas problēmām tieši laukos, nevis Rīgā. Tāpat, pamatojoties uz ANO Konvenciju, tiek norādīts, ka informācijai ir jābūt pieejamai. Tas nozīmē, ka sociālajam dienestam ir jāprot komunicēt ar dažādām klientu grupām – ne tikai ar personām ar invaliditāti, bet arī ar dažādu tautību klientiem.

**E.Celmiņa:** norāda, ka šis jautājums būs definējams kā problēmjaudājums, savukārt risinājums būs iekļaujams pie speciālistu izglītošanas sadaļas. Par aprūpi mājās – dažos gadījumos nedzirdīgajiem to var darīt nedzirdīga persona, kas prot pierādīt vai ka ir to darījusi ilgāku laiku. Viņa norāda, ka šis jautājums būtu aktualizējams, kad tiek organizēta tikšanās ar sociālajiem dienestiem.

**E.Celmiņa nolasa 2.punktu:** Netiek ievērotas nedzirdīgo personu vēlmes atrasties vienkopus pensionātos, cietumos un citās iestādēs. Ievietojot nedzirdīgo personu pensionātā, kur neatrodas arī citi viņu kopienas locekļi, būtībā viņa tiek izolēta gan no informatīvā lauka, gan ir arī ierobežota komunikācijā.

**I.Neimane:** norāda, ka personas ar invaliditāti visur pasaulē atrodas atsevišķos pensionātos.

**E.Celmiņa:** vērš uzmanību uz to, ka izveidosies situācija, ka visas personas ar invaliditāti no visiem Latvijas reģioniem tiks aizsūtītas uz vienu pensionātu, bet personas ar invaliditāti jau nevēlas būt tik tālu prom no mājām bez izvēles iespējām dzīvot tuvāk mājām.

**E.Vorslovs:** uzsver, ka nedzirdīgie paši grib dzīvot vienkopus, norādot, ka viņiem ir garlaicīgi dzīvot vieniem.

**I.Pikše:** skaidro, ka šis jautājums attiecas uz pašvaldībām.

**E.Celmiņa:** skaidro, ka šis problēmjaudājums tiks noformulēts kā uzdevums.

**E.Celmiņa nolasa 3. un 4.punktu:** Personu ar funkcionāliem traucējumiem ģimenes locekļiem netiek nodrošināta informācija un apmācība, kas veicinātu iekļaušanos sabiedrībā, nedzirdīgām personām tiek nodrošināta zīmju valodas apmācība, savukārt bērnu vecākiem netiek nodrošināta zīmju valodas apmācība, rezultātā vecāki nespēj komunicēt ar saviem bērniem. Personām ar dzirdes traucējumiem ieslodzījumu vietās nav nodrošināti vienlīdzīgi pakalpojumi un informācijas pieejamība.

**S.Barks:** skaidro, ka ieslodzījumu vietu pārvaldes un medicīnas iestādes cenšas pēc iespējas ņemt vērā personu ar invaliditāti prasības un pielāgot vidi.

**E.Celmiņa:** informē, ka nākotnē viens no jaunajiem inovatīvajiem pakalpojumiem varētu būt personu ar funkcionāliem traucējumiem ģimenes locekļu apmācības.

**I.Šķestere:** lūdz pamatnostādnēs iekļaut sadaļu, kas vērsta uz deinstucionalizācijas jautājumiem.

**E.Celmiņa:** piekrīt iepriekš minētajam.

**I.Leimane-Veldmeijere:** informē, ka 2012.gada janvārī būs tikšanās ar Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāru, kurš nāks klajā ar savu viedokli par ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 19.panta ieviešanu, sniedzot arī priekšlikumus.

**A.Gaile:** lūdz Tieslietu ministriju nākamajā sanāksmē sniegt informāciju par vēlēšanu tiesībām

**I.Leimane-Veldmeijere:** piebilst, ka vēlēšanu tiesības netiks ierobežotas. Oktobra sākumā Venēcijas komisija lems par tiesībām vēlēties.

### **Nolēma:**

Dalībnieki vienojas par nākamo sanāksmi šā gada 14.oktobrī, plkst.14.00., kurā aplūkos vēlēšanu tiesību problemātiku.

Sanāksmi slēdz 16.00

**E.Heidere** - Labklājības ministrijas Vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vecākā referente